

SPOMINI IZ NOB

Literatura v otroškem vozičku

Ilegalne tiskarne in ciklostilne tehnike v rajonu Moste

Komunistična partija je bila prepovedana že od leta 1929 in je od tedaj delovala ilegalno. Če je hotela ostati v stiku s članstvom in simpatizerji, je morala ustanavljati ilegalne ciklostilne tehnike za razmnoževanje raznih letakov in okrožnic. Tako si je pridobila velike in dragocene izkušnje, ki jih je s pridom uporabljala med okupacijo.

V rajonu OF Moste je bila med NOB najvažnejša ciklografija in dokumentarna tehnika v sedanji ulici Goce Delčeva števil. 31. To stanovanjsko zgradbo je v letu 1941 pričel zidati naš zavedni primorski rojak Boris Race, ki se je pred fašisti umaknil iz Trsta v Ljubljano ter se ob okupaciji takoj priključil osvobodilnemu gibanju. V sporazumu s KPS je bil že v načrtu predviden bunker za ilegalno tiskarno, in sicer v izmeri 3 x 3 m pod kletjo. Vhod vanj se je avtomatično odpiral in zapiral. Bunker je bil tehnično zelo dobro opremljen tako glede napeljav in odtoka vode kot zračnosti. Gradili so ga trije zelo zanesljivi zidarji. Samo ti trije so poleg lastnika vedeli zanj.

Ciklografija je pričela delovati spomladi leta 1942. V njej je delalo 5 tiskarjev. Med njimi je bil tudi Zlatko Močnik. Obratovala je do marca 1943. Natiskala je 15.000 raznih letakov in parol, 10.000 živilskih kart, 850 klišejev, večje število potnih listov, osebnih legitimacij in drugih dokumentov.

Tiskarno je po hudem mučenju izdal eden od sicer zanesljivih zidarjev. Okupator je s številnimi karabinjerji obkolil hišo in se ji oprezno bližal. Aretirali so vse stanovalce. Po dolgem iskanju so bunker odkrili. Njegova kamuflaža in odlična tehnika ureditve jih je presenetila. Ogledati si ga je prišel celo italijanski visoki komisar Emilio Grazioli z ženo. Lastnik te zgradbe je sedaj Albert Goršič.

Druga večja tiskarna je bila v bunkerju pod mizarso delavnico tovariša Jevnikarja ob Domžalski cesti nasproti železniškega viadukta v Zeleni jami. Imenovala se je Jama ali Truga. Delovala je samo dva meseca, in sicer novembra in decembra leta 1942. Natiskala je 4000 listov, 5000 brušur in 25.000 letakov in lepakov.

Tiskarna je bila kmalu odkrita. Ko so nekega decembrskega dne peljali na vozičku literaturo, jih je nedaleč od nje ustavila patrulja in voziček pregledala. Dva spremljevalca sta se hitro zgubila, tretji pa je bil aretiran in bil primoran povedati od kod pelje literaturo.

Poleg navedenih dveh tiskarn so bile v rajonu še ciklostilne tehnike, ki so razmnoževale Slovenskega poročevalca in druge brošure. Te tehnike so bile pri:

1. Antonu Strniši v sedanji Proletarski ulici 12 v posebnem bunkerju. Tehnika je obratovala v letu 1941.

2. Francu Škoficu, prekaževalcu na Hradeckega cesti 35. Tu so v prostoru za prekaževanje mesa tiskali razno literaturo in brošure. Delovala je od decembra leta 1942 do maja leta 1943. V tej tehniki so delali Dušan Zadravec, Franc Bezljaj, Fani Dimnik, Franc Škofic in njegova žena. Papir in drugo gradivo je dovažal tovariš Božič, ki je bil pri tem poslu za-

sačen, nakar so bili vsi, ki so delali v tej tehniki, aretirani.

3. Hinku Polaku, Korytkova ulica 26. Tu so tiskali literaturo za rajon Moste v letu 1942.

4. Antonu Bau v sedanjih Novih Jarsah, Šmartinska cesta 105. Tu so tiskali literaturo v letu 1942. Tiskarna se je preselila k tovarišu Bau od Polaka v Korytkovi ulici 26.

Veliko je delala za NOB tudi tiskarna bratov Tuma, ki je bila takrat Pod Ježami števil. 10 v dvoriščni zgradbi.

Vse te tiskarne in tehnike so v polni meri opravljale zaupane jim naloge. Zato gre vse priznati in pohvaliti tovarišicam in tovarišem, ki so v njih največkrat v izredno težkih razmerah delali podnevi in ponoči v stalni nevarnosti, da bodo odkriti in aretirani. Te ilegalne tiskarne so vedno in v zadostnih količinah zalagale naše organizacije na terenu.

Raznašanje literature iz teh tiskarn je slonelo v veliki meri na ramah naših tovarišic. Izkazale so se kot izredno iznajdljive in pogumne. Veliko vlogo pri raznašanju so odigrali otroški vozički.

Četudi je bila katera od tovarišic ob blokadi ali preiskavi zasadena s Slovenskim poročevalcem in aretirana, to drugih ni ustrašilo. Slovenski poročevalec je krožil iz rok v roke. Posamezno število je prebralo tudi po 20 članov.

MARTIN PERME

SAMOSTOJNO DRUŠTVO TELESNIH INVALIDOV V OBČINAH LJUBLJANA-BEŽIGRAD IN MOSTE-POLJE

Iz Most je samo 25 članov

Septembra lani so ustanovili društvo telesnih invalidov v občini Ljubljana Bežigrad in Moste-Polje, ki je prej delovalo v sklopu medobčinskega društva telesnih invalidov Ljubljana. Društvo je enotno za obe občini, sedež ima za Bežigradom, v domu krajevnih skupnosti Boris Kidrič na Vojkovi 1

in vključuje invalide osebe, ki stanujejo ali delajo na območju obeh občin, ne glede na težo ali vzrok invalidnosti. Društvo spremlja invalidsko problematiko, pomaga svojim članom do zaposlitve, če so zanj še sposobni, razvija športno in kulturno dejavnost in pomaga invalidom reševati njihove socialne, zdravstvene in druge probleme. Ena glavnih nalog pa je, da tudi v Mostah ustanovijo samostojno društvo, ki bo sprva delovalo kot podružnica. V vsaki občini je namreč okoli 2500 invalidov, v društvu pa jih je večanje šele 196, od tega iz Most samo 25. Zato bodo v letošnjem letu pritegnili k delu še okoli 500 invalidov iz vsake občine, za katere bodo organizirali tudi pravno pomoč in

jim pomagali pri reševanju drugih problemov. Oktobra lani so razpisali anketo, iz katere so ugotovili, da je kar 47 procentov invalidov prejemalo mesečne dohodke, manjše od 500 din. Ker so nekateri od teh potrebni finančne pomoči, so se obrnili na 34 podjetij in štiri od njih so že priskočila na pomoč: Ljubljanske mlekarne, Tonosa, Lekarna Bežigrad in Gostinsko podjetje Bežigrad.

Društvo se bori tudi za invalide, ki so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, pa ne dobijo dela, ker so invalidi.

Zato se bodo obrnili na podjetja in proučili možnost, da bi ta podjetja dala invalidom v dokončanje ali proizvodnjo ustrezno delo na dom, jih sprejela v delovno razmerje in socialno zavarovala.

Sicer pa so lani pripravili že več uspešnih akcij. Okoli 90 invalidov je bilo zelo zadovoljnih z brezplačnim izletom v Mokronog, osmim članom so dali regrese pri letovanju v Piranu in na Golniku, precej invalidov pa se je kljub izredno slabemu vremenu udeležilo ustanovne skupščine, na kateri so izvolili izvršni in nadzorni odbor društva ter sprejeli statut.

Sestavili so že tudi finančni načrt za leto 1973. Največ sredstev je namenjenih športu in rekreaciji, izletom v okolico Ljubljane in obdaritvam ob praznikih ter enkratni zimski pomoči članom.

Predsednik društva Janez Dolenc je v razgovoru dejal, da so tudi vsi člani izvršnega in nadzornega odbora invalidi in zato še bolj razumejo probleme telesno prizadetih ljudi. Zato vabijo vse invalide iz obeh občin, naj pridejo na pogovor v dom krajevnih skupnosti Boris Kidrič na Vojkovi 1, kjer ima društvo uradne ure vsak torek od 16. do 18. ure.

STANE DROLJC

Staro ob novem

V Sneberjih rastejo iz tal nove hiše kot gobe po dežju. Kozolec ob njih pa še vedno spominja na nekdanjo kmečko idilo.

Karting 1973

V soboto, 19. in v nedeljo, 20. maja bo na dvoriščnem prostoru javnih skladišč velika, tokrat že trinajsta mednarodna dirka v kartingu pod okriljem mednarodne avtomobilistične zveze (FIA) oziroma njene komisije za karting (CIK). Dirka je postala že tradicionalna.

Posebnost letošnje prireditve bo v tem, da bo dirka samo mednarodna, v razredu 100 in 125 ccm se bodo pomerili najboljši mojstri te zanimive motoristične tekmovalne zvrsti iz mnogih evropskih držav. Posebno zanimiva bo dirka 100-kubičnih motorčkov brez menjalnika, ki od tek-

movalca zahtevajo brezhibno obvladovanje vožnje v zavojih in spretno ter hitro menjavo prestav.

Prepričani smo, da bodo tudi letos številni ljubitelji kartinga prišli na svoj račun in da jih njihovi ljubljenci ne bodo razočarali.

PREIZKUSNI KAMEN

(Nadaljevanje s 5. strani)

iskati zanimive (dolge in kratke) vizure proti Kamniškim planinam, Golovcu in Ljubljanskemu gradu.

Osnovni zazidalni kompleks je značilen tudi po tem, da bodo ljudje vstopali v naselje s postaj mestnega javnega prometa in je tu začetek osrednje stanovanjske ulice, ki je varna, zanimiva in opremljena s počivališči in igrišči. Levo in desno od osrednje ulice se cepijo stanovanjske ulice. Ob Litjski cesti je poglobljen center soseske, ki ga poudarjata dve skupni stolpnici, Ob Ljubljani pa je drugotni center z eno skupno stolnico. Motorni promet je razporejen ob stanovanjskem območju z vzhodne in zahodne strani. Garaže in parkirana mesta so razvrščeni na pe-

riferiji, do vhodov v objekte pa je dopuščen le najnujnejši promet (snaga, rešilni in gasilski avtomobili ipd).

Naselje bo komunalno in urbanistično v celoti sodobno opremljeno, saj je na dani, da je to prvi pogoj za ugodno bivanje. V naselju so predvideni naslednji spremljajoči komunalni objekti: dve popolni osnovni šoli, 4 vzgojno-izobraževalni zavodi, zdravstveni dom, družbeni center, prostori družbene prehrane, servisi za upravljanje in uslužnostno obrt, poslovni objekti (trgovina, restavracija), garaže (delno z dvonamensko uporabo — za zaklonišča).

Organizacijske programirane cene so izračunane po stanju dne 1. 7. 1972 in so naslednje:

V stanovanjskih blokkih (pretežno najemna stanovanja) je cena za m²

3.540 din (povprečna cena v Ljubljani je 3.940), v stolpnicih (izključno najemniška stanovanja pa znaša prodajna cena m² 3.850 din (povprečna cena v Ljubljani je 4.300.— din).

Na gradbišču bo uveljavljena visokoproduktivna tehnologija tunelskih opažev. V ilustraciji naj navedemo, da je gradbeno podjetje „Gorica“ v Novi Gorici doseglo s takšno tehnologijo 12-odstotno zvišanje produktivnosti dela ter bistveno znižanje stroškov.

Za zaključek naj navedemo še vire financiranja. Predvsem gre za bančne kredite varčevalcev, lastna sredstva varčevalcev, združena sredstva pri Ljubljanski banki, sredstva iz solidarnostnega sklada, sredstva delovnih organizacij, iz stanarine stanovanjskih podjetij ter preostala sredstva subvencioniranja stanovanjske gradnje.

Vsem občanom občine Moste-Polje

ALI POZNATE DEJAVNOST RK, SVETOVNE ORGANIZACIJE, V KATERI SO VKLJUČENI

Ali poznate dejavnost RK, svetovne organizacije, v kateri so vključeni odrasli, mladina in otroci?

Rdeči križ je mednarodna organizacija, v kateri je včlanjenih 114 držav z 230 milijoni članov. Članica te organizacije je tudi Jugoslavija s 4,5 milijoni članov.

RK je človekoljubna organizacija, ki pomaga človeku v najtežjih trenutkih, v vojni, ob raznih elementarnih nesrečah, pa tudi vedno in povsod, kadarkoli in kjerkoli je ogrožen.

Jugoslovanski RK občine Ljubljana Moste-Polje vabi vse občane, da se včlanijo v organizacijo RK in postanejo njeni aktivni sodelavci. Vsak občan lahko pomaga organi-

zaciji RK na svoj način: kot član RK z aktivnim delom in tako žrtvuje svoj prosti čas ali kot član, ki daje svoje znanje, ali kot redni oziroma podporni član in tako gmotno podpre organizacijo.

Osnovna organizacija RK deluje v vsaki krajevni skupnosti, član pa lahko postane vsak občan. Članarina znaša letno le 5 din za člane, za podporne člane 20 din, za podjetja pa je podporno članstvo najmanj 200 din letno.

RK organizira denarne nabiralne akcije v tednu RK in ob elementarnih nesrečah in vsakoletno zbiranje oblačil. Tesno sodelovanje z socialno službo, organizira zdravstveno-vzgojno dejavnost, tečaje prve pomoči in nege bolnikov, zdravstvena

predavanja in drugo. Z zbranim denarjem omogoča letovanje zdravstveno in socialno ogroženim otrokom, tudi pomoč socialno ogroženim družinam in posameznikom ter v okviru sosedске pomoči pomaga ostarelim in bolnim.

RK je pobudnik in organizator krvodajalskih akcij. Darovana kri rešuje mnoga življenja, zato naj bi se vsak zdrav občan udeležil krvodajalske akcije vsaj enkrat letno.

Občani Ljubljana Moste-Polje, postanite člani in podporni člani Jugoslovanskega RK, sodelujte v plemeniti dejavnosti organizacije Rdečega križa.

Občinski odbor in osnovne organizacije RK občine Ljubljana Moste-Polje

Razglednica z Vevč

Sodobna stanovanjska soseska v Vevčah.